113

ОРЛЕНЯ

часопис для дітей

ORLENJA Kinderzeitung

ІІ рік видання | ЖОВТЕНЬ 1942 РІК | Ч. 10. (13)

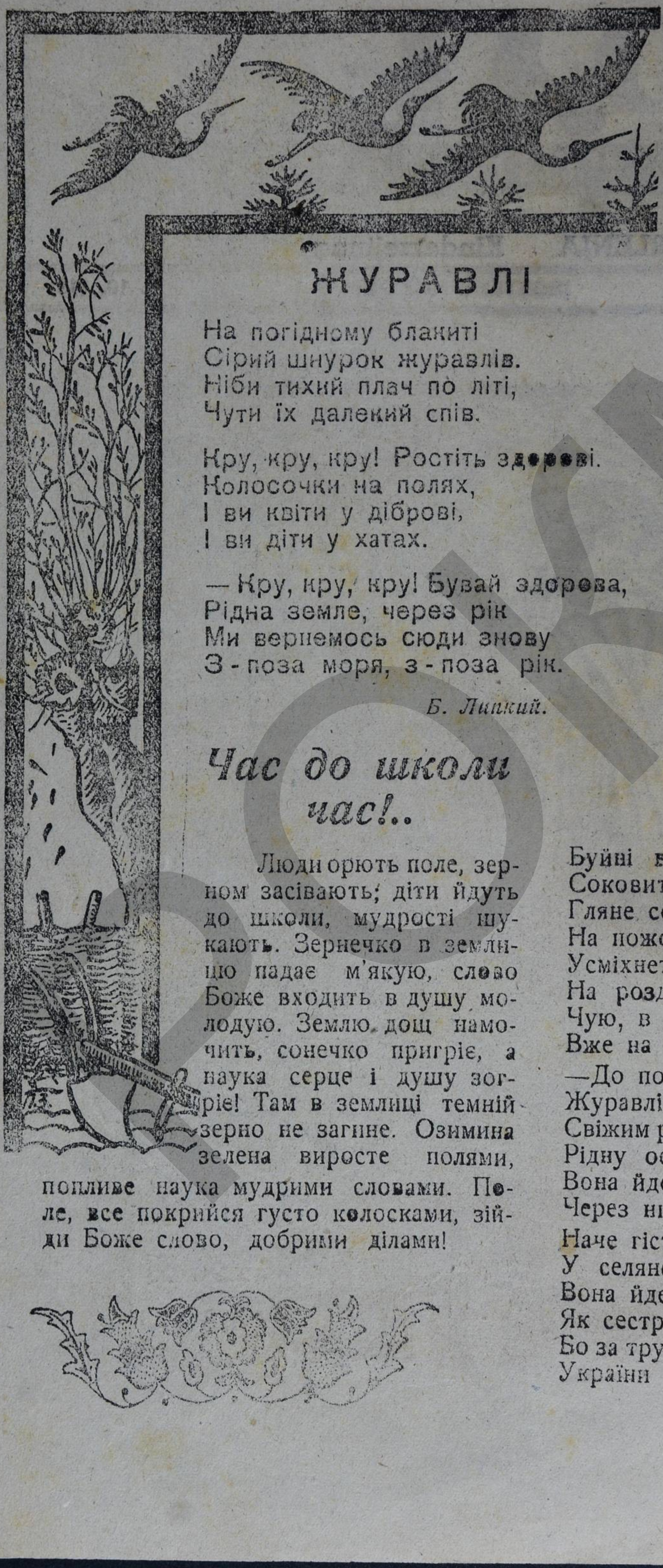
IIB.

ОРЛЕНЯ

часопис-для-дітей

ORLENJA Kinderzeitung

ІІ рік видання | ЖОВТЕНЬ 1942 РІК | Ч. 10. (13)

ЖУРАВЛІ

На погідному блакиті
Сірий шнурок журавлів.
Ніби тихий плач по літі,
Чути їх далекий спів.

Кру, кру, кру! Ростіть здорові.
Колосочки на полях,
І ви квіти у діброві,
І ви діти у хатах.

— Кру, кру, кру! Бувай здорова,
Рідна земле, через рік
Ми вернемось сюди знову
З-поза моря, з-поза рік.

Б. Липкий.

Час до школи час!..

Люди орють поле, зерном засівають; діти йдуть до школи, мудрості шукають. Зернечко в землицю падає м'якую, слово Боже входить в душу молодую. Землю дощ намочить, сонечко пригріє, а наука серце і душу зогріє! Там в землиці темній зерно не загине. Озимина зелена виросте полями, попливе наука мудрими словами. Поле, все покрийся густо колосками, зійди Боже слово, добрими ділами!

ЦІП

На току —
Ач, яку
Ціп ґупотняву зняв,
Горобців —
Халунців
Від стіжка розігнав.

І пружистий, меткий,
Метушний,
Говіркий,
І хватний, поворотний.

Ціп підскакує, лютує,
Сніп розкиданий катує.
Окрізь шукає колоски,
Зерно кидає в кутки...

З рипом,
Скрипом
Ціп
Сніп
Б'є, частує.
Скік!
Смик!—
Мов глузує.

Осінь

Буйні вітри повисли додолу,
Соковитий їх плід нахиля.
Гляне сонце у даль прохолоду
На пожовклі і тихі поля.
Усміхнеться у даль неогріту,
На роздягнені груди землі,
Чую, в небі замріяне літо
Вже на крилах несуть журавлі.
—До побачення, краю, наш краю!
Журавлі на льоту нам кричать,
Свіжим ранком я в степ поспішаю,—
Рідну осінь іду зустрічать
Вона йде золота, жовтопола
Через ниви, сади і яри,
Наче гість, наче дівчина з поля
У селянські заходить двори.
Вона йде, довгожданная осінь,
Як сестру зустріча її край,
Бо за труд вона всім нам приносить
України багатий врожай.

Петро Мамонтя

Рідний Край

ПРО НІМЕЧЧИНУ

В останньому часі на сторінках української преси появляються численні описи і переживання з подорожі по Великонімеччині багатьох українців, що мали нагоду побувати в цій країні зразкового ладу і культури.

„Ми бували у житлах робітників, селян, ремісників. Живуть вони у гарних під черепицею, один в один, будинках з водопроводами, з ваннами і знову таки—кругом з квітами. У довольстві—їхня сила. І нам пора обрати той самий шлях. Німці живуть не так самітно, як ми. Через те у них безліч парків, садків, ресторанів, кафе, пивних. Всі вони гарно обставлені, затишні, охайні і приваблюють до відпочинку за чашкою кави чи за кухлем пива. Правди ніде діти,—пиво у Німеччині не нормуєтьса і п'ється без обмежень. А поруч з цим—зразковий лад у купівлі—продажу нормальних продуктів споживання, вбрання та іншого. Ніде не бачили ми черг.

У Нірнберзі ж нам дали змогу побачитись і з українцями, що раніш за місяців 3, 4 і 5 приїхали туди на роботу. Ми жили два дні в одному з ними таборі, де живуть крім українців, робітники ще інших 17 народностей. Кожна національна група, як і українці, живе окремо, говорить своєю мовою, дотримується своїх звичаїв, впорядковує своє життя, як у себе вдома. Першого ж дня перебування в таборі до нас зивітали українські дівчата, з якими ми допізна розмовляли. Заспівали вони нам і українських пісень, що нагадали і нам, і їм далеку, на той час, батьківщину. Другого дня, у неділю, нас було запрошено на концерт, що відбувався у величезній залі. Кожної неділі такі концерти влаштовує для робітників організація „В радості сила". Представник робітників запевнив нас, що робітники—українці свідомі свого завдання, прикладають і будуть прикладати всіх сил у спільній вже для них боротьбі з большевизмом, та висловив подяку Німецькому Фронтові Праці і організації „В радості сила" за піклування про робітників. Потім ми розмовляли віч - на - віч з українцями,

Так використовують відпочинковий час українські робітниці в Німеччині.

Українські робітниці в Німеччині.

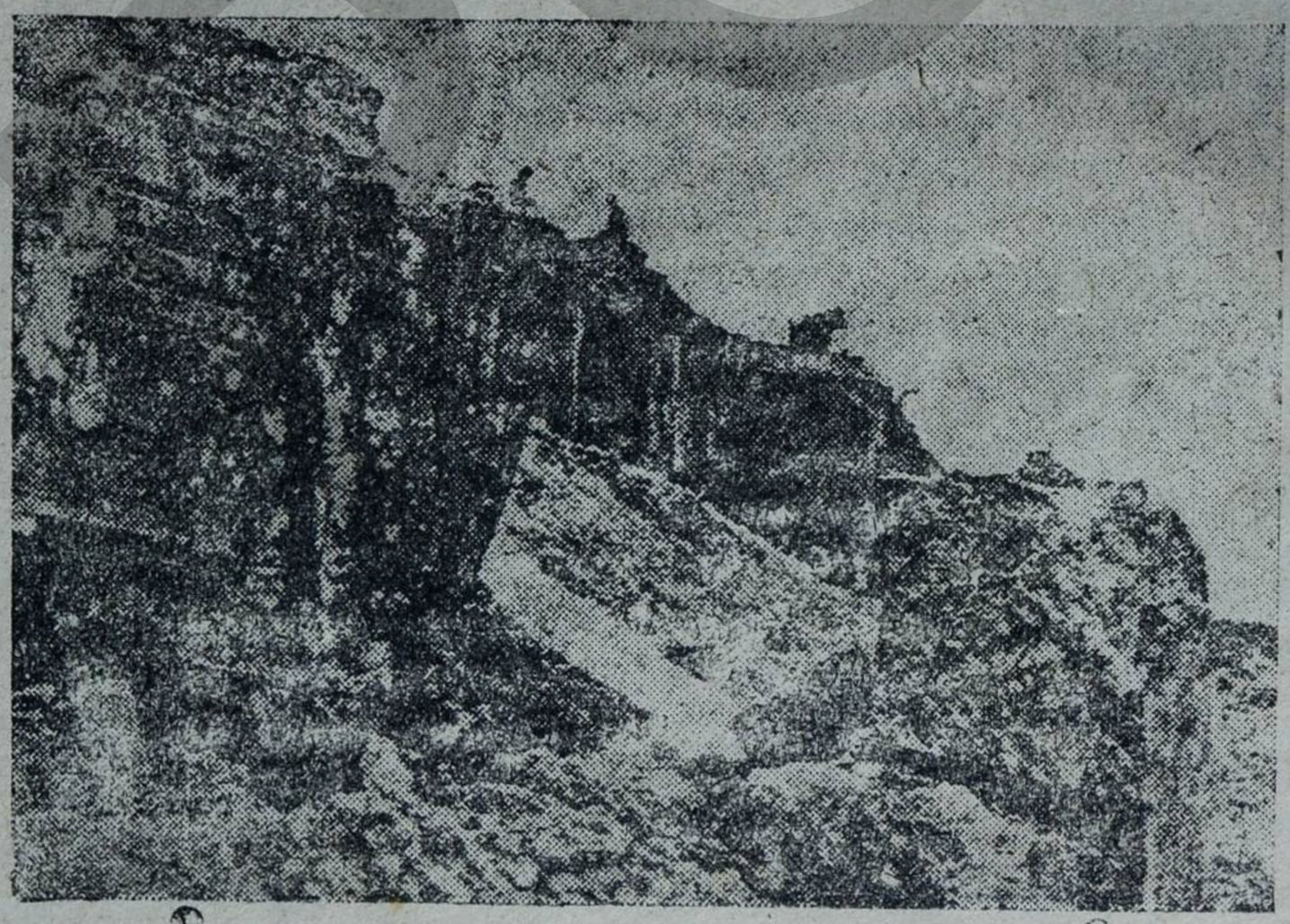
скарг і нарікань на німців чи на тягар роботи—не чули. То ж ми тепер мусіли знайти дійсну ціну тим поголоскам, що мали за мету оббрехати справу вербування робочої сили для Німеччини, пошкодити їм. Самий вигляд робітників уже не той, якими вони виїхали з України. Вбачаємо культурні навички, охайність, свіжість і як це нездавалося б дивним тому, хто ще не вірить, майже всі дівчата прибавили ваги і то не на один і не на два кільограми. Приємним для нас було дізнатись від самих робітників, що німці дають їм час і змогу культурно розважатися, беруть навіть почин у цьому у свої руки, через ознайомлення, їх з пам'ятниками і культурою міста і села, з досягненнями німецького господарювання.

Поїздка наша збагатила нас і знаннями в галузі права. Нас закликано розумно доповнювати законодавця, визначено потребу широкої ініціятиви, відповідно до правосвідомости народу. У цьому ми мусимо вбачати бажання німців, як у всіх галузях, так і в галузі права, допомогти українському народові побудувати українське право і законність. Наша делегація суддів запевнилась і зрозуміла, що славне і правомірне життя для українського народу настане тільки після перемоги німецьких збройних сил над жидо-комуною. Нашим обов'язком є для перемоги допомагати Великонімеччині на ділі, бо то є перемога культури над темрявою".

Положення на східному фронті

БЕРЛІН.— Передані вчора повідомлення про успіхи в околиці Ржева є вислідом наступальних та оборонних боїв, про які Верховне Командування Збройних Сил подає ще таке доповнення:

По невдачах, які мав ворог у дотепе рішніх наступах на цьому відтинку фронту стало під Ржевом тихше. Німецькі частини використали цю перерву в боях до ударів з обмеженою метою. Вже перед кількома днями для цієї мети було окружено та знищено 350 большевиків, які розпучливо боронилися у силь о розбудованих, забезпечених дротяними та міновими запорами польових становищах. Також бої з першого жовтня, в яких большевики втратили 500 полоненими, 80[illegible] убитими, 17 панцерників, 62 кулеметів та гранатометів та іншу зброю, це були наступальні бої, підчас яких пересунено німецькі становища у більше догідні відтинки терену. Большевики також намагалися перевести прочищення становищ. При цьому дійшло до оборонних боїв, підчас яких знищено большевикам 12 панцерників та 9 гармат і взято багато полонених. Дальші успіхи здобули німецькі піхотні полки на середньому відтинку східного фронту підчас наступальних дій у зливні дощі. В цьому місьці большевики забезпечили свої становища міновими запорами та всякого роду перешкодами. Як полонені заявляють, бозьшевики думали що німецькі удари на ту групу гір є неправдоподібні та безвиглядні. Коли ж німецьким частинам пощастило прорватися спершу через слабше розбудований відтинок між двома ворожими базами опору, обійти большевиків та пробитися глибоко в запілля, німецькі піхотні частини, які стояли перед ворожими височинними становищами, скористали з нагоди та одним ударом відібрали большевикам бойові споруди. По кількох годинах заломилися завзяті ворожі протинаступи, підтримувані вогнем тяжкої артилерії. Большевики втратили в тих боях декілька сотень полоненими, поверх тисячі убитими та 30 кулеметів.

Залізно бетонові укріплення, які не встояли перед німецьким наступом

115

Борис Грінченко

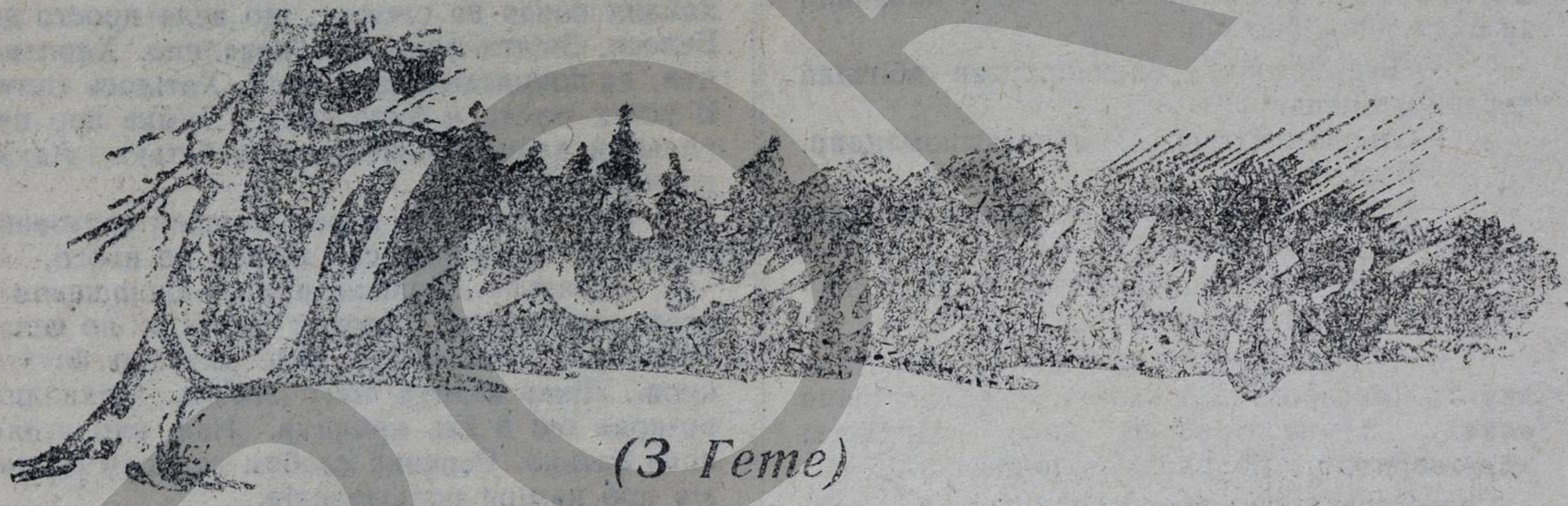
(1863 — 1910)

Народився Б. Грінченко в 1863 р. на хуторі Вільховий Яр, на Харківщині. Змалку вчився вдома потім в харківській реальній школі, якої закінчити йому не довелось.

Не маючи можливості продовжувати освіту в інших середніх та вищих закладах, Б. Грінченко здобуває знання самоосвітою і складає іспит на народного вчителя. Кілька років учителює в сільських школах на Харківщині і Катеринославщині.

В 1894 р. лишає учительську роботу і стає секретарем в Чернигівській земській управі. З 1902 р. працює в Києві. Помер від туберкульозу в 1910 р.

Б. Грінченко був людиною дуже енергійною і працьовитою. Він написав багато оповідань, кілька великих повістей та драматичних творів, велику кількість віршів. Крім того Грінченко дав чимало гарних перекладів з іноземних мов, провадив широку видавничу та публіцистичну діяльність. За його редакцією було видано в 1907 р. великий і цінний чотиритомовий „Словар української мови". Друкував свої твори Борис Грінченко, часто підписуючись псевдонімами: Василь Чайченко, Іван Перекотиполе та ін.

Лісовий цар

(З Гете)

Хто їде в негоду тим лісом густим?
То батько, спізнившись, і хлопець із ним.
Обнявши малого, в руках він держить,
Його пригортає, його він пестить.

— „Чом личко сховав ти, мій синку малий"?
— „Ой тату, чи бачиш? — он цар лісовий":
„У довгій киреї, в короні, дивись"!
— „То, синку, тумани навируг простяглись".

— „Мій хлопчику любий, до мене сюди
На луки зелені ти гратись іди;
В моєї матусі є пишні квітки,
Гаптовані злотом тобі сорочки".

— „Ой тату, він кличе на луки ряні,
І квіти, і злото дає він мені".
— „Нема там нічого, мій синочку, цить!
То вітер між листям сухим шелестить".

— „До мене, мій хлопче, в дібровах густих,
Дочок уродливих побачиш моїх:
Вестимуть таночок і будуть співать,
Співаючи, будуть тебе колихать".

— „Ой тату, мій тату! туди подивись:
В танку королівни за руки взялись"!
— „О, ні, усе тихо у темряві там:
То верби старії схилились гіллям".

— „Мене, хлопче, вабить урода твоя:
Хоч хочеш — не хочеш, візьму тебе я".
— „Ой тату, вже близько, він нас дожене.
Він давить, він душить, він тягне мене"!...

Налякваний батько не їде — летить...
А хлопець нудьгує, а хлопець кричить.
Добіг він додому і дивиться він:
В руках уже мертвий лежить його син...

Борис Грінченко.

ГЕРОЙ

Вечеріло. Дощ шелестів в листві. Темрява розлягалась по землі до сну. Червоноармійці сновигалися чорними тінями в селі. Вони чистили кріси, наповняли патронташі та щось нишком шепотіли. У хаті сидів косооокий командир з рудоволосим жидівським комісаром. По долівці валялись порожні пляшки. На столі робили нелад кості й шматки хліба. Комісар із насуненою на потилицю шапкою, чистив брудними пальцями зуби. Командир, сховавши п'яний червоний ніс в розкудовчені вуса, дрімав. Михайлик сидів на печі й поглядав на них. Його ніхто не помічав, всі забулися про нього. Батька не було вдома. Він давно поїхав з протибільшовицькими, повстанчими загону.

Михайлик пояснив командирові, що батько повіз товаришам скоростріли. Байдужий командир повірив. Маму погнали копати окопи. Невідомо було, коли вона вернеться. Під подушкою був схований боханець хліба й Михайлик не журився вечерою.

Вичистивши зуби, комісар сперся на стіл і почав дрімати.

Відчинились двері. У хату вбіг армієць. Дрімаючі зірвалися на ноги. Коли побачили армійця, спокійно сіли.

— Все готове!— Зарапортував вбігший червоноармієць.

—Стьопа вернувся?— Запитав командир.

—Вернувся.—

—Давай його сюди, а ви всі на свої місця. Чекайте приказу!

—Червоноармієць вийшов. У хату всунувся обдертий дідуган.

—Ну що? — кинулись до нього командир з комісаром. Дід скинув лахи, відчепив бороду й на велике диво Михасеві перетворився в молодого большевика.

—Справа так:— почав він поволі. Повстанці нічого не сподіваються: всі лагодяться спати. Наскочим і сонних, як січку порішемо.

—Діло!— сплеснув у долоні командир. З Кориць до Велеси вісім верст. За годину будемо там. По півночі само буржуазія розіспиться, так ми їх без бою на тамтой світ проведемо. Тимчасом спочиньмо. Комісар та командир лягли спати.

Михайликові пройшов мороз по плечах. Він у першу хвилину хотів кинутися на большевиків, але опанувався. Почав думати, як остерегти своїх.

—Може там тато є — шуміло йому в голові.

—Мушу, мушу їх остерегти!...

Стьопа почав поратися коло печі. Він приготовляв собі вечерю. Михайлик приліг та вдавав, що спить. Большевик, шукаючи чогось, заглянув на піч і побачив Михайлика. Він потягнув його за ногу,

—Ей, мальчуган, вставай!— крикнув. Михайлик зірвався, але зробив вид, що нічого не розуміє. Большевик казав йому принести води. Михайлик липнув на комісара й командира, що вже міцно хропіли

—Щоб ви не повставали — подумав і вийшов. Приніс води та шмигнув із хати. До півночі ще було далеко. Він, скрадаючись попід тинами, вибіг у поле. Було темно. Його ніхто не бачив. Хлопець повернув на дорогу й помчав швидше. Йому хотілось, якнайскорше добігти до Велеси, повідомити своїх. Недалеко фігури, що стояла на половині дороги, видніли якісь постаті. Михайлик пізнав большевицьку сторожу. Він скрутив у бік. На ліво був гайок. Сюдою можна було пройти. Тихенько пробирався між деревами. На нещастя наступив на суху гілку берези. Вона голосно тріснула.

—Хто йде?!—крикнули большевики.

Михайлик присів. Три постріли, громом покотилися полями. Хлопець вибіг із гайку. Йому билося серце, як спіймана дика птиця. Щось мокре і тепле текло по нозі, але він біг все швидше. Незабаром затихло. Михайлик попав на стежку, що вела просто до Велеси. Звідти було вже недалеко. Хлопець чув, як покидають його сили. Хотілось сісти. В устах пекло й було сухо. Думка про пекельний плян большевиків та батька, відкидали ті бажання.

Ось і село. На дорозі перший вартовий. Михайлик останком сил прибіг до нього.

—Дядьку... большевики...—прошепотів і впав знесилений. Хлопця занесли до села. Рана була пестрашна, але витекло багато крові. Лікар вернув йому пам'ять. Михайлик розкрив очі й аж крикнув. Над ним стояв його батько. Ранений слабим голосом розповів про наміри большевиків.

Полковник Усенко наказав зайти ворогів ззаду та, коли вони підійдуть до Велеси, вдарити з двох сторін. Виконано наказ. Зближалась вже північ як дві сотні козаків зайняли вигідні становища. Тут командував батько Михайлика. Большевики в бойовому порядку підходили до Велеси. Хотіли окружити село. Раптом з поза плотів почулися стріли. На цей знак сотник Гнатюк вдарив на них ззаду. Завзятий бій тривав недовго. Заскочені большевики майже всі згинули. Тільки командирові з недобитками вдалося втікти.

Тоді козаки погнали до табору в Коницях. Тут діло пішло так швидко, що безпечний комісар не встиг вискочити з-під перини, як його зв'язали мотузком. Козаки швидко розброїли сторожу в селі. Крім полонених взяли багату военну здобич.

Сходило сонце. Золоте його проміння перебивало вітром жовто-блакитний прапор, що

гордо майорів над Корицями. Мама привезла з Велеси Михайлика. Вона вернулась пізно додому й не знала, де дівся хлопець. Щойно над ранком довідалась про все від батька.

Хворого принесли до хати. Він дихав тяжко. Палила його гарячка. Батько взяв Михайлика на руки. Він відкрив очі—всміхнувся. Пізнав тата... Потім його повіки знов закрилися, як пелюстки ніжної квітки. Михайлик почав трястися й кричати.

—Дядьку... большевики...

Військовий лікар перевірив живчик і мовчки відійшов. Мати плакала. Михайлик раптом підвівся. Хотів щось сказати, але порушив устами та безвладно впав на руки батькові. Мати кинулась до хлопця. Він вже не жив...

Козаки, що наповняли хату, стали на струнко. Полковник Усенко з повагою промовив:—„Слава малому героєві"!...

А. Серединський.

м. Матіїв.

Ой не крийся, некрийся, природо!...

Ой не крийся, не крийся, природо,
Смуток бачу в твоїй я рістні,
Щос мінлива стає все погода,
Та коротшають радісні дні.

Поле жовте, немов би на хмарах
І веселий затих пташок спів.
Гайвороння кружляє лиш в хмарах,
Та буяють отари шпаків.

І поблідли щось буйні долини.
Нишком хлипає ранками ліс,
Я підглянув ті сльози — перлини
В кучерявому чубі беріз.

Вчора бузьків прощав у дорогу,
Потяглися на південь ключем,
А сьогодні і чайку небогу
Вирядав із криклиаим плачем.

Що з тобою? Не крийсь! Повідай!
Розкажи мені все, ти, як другу!
Я, кохана, зітру усі сліди,
Я розвію твою журу—тугу.

Я не криюся. Літо минуло.
Інший стукає хтось в ворота.
Це зза моря уже примайнула
В гості осінь до нас золота.

Ф. Сахарський.

м. Матіїв.

Десять робітників

М КОЦЮБИНСЬКИЙ

Зайшов я колись до одної жінки в хату Одаркою звали жінку. Дивлюся, а в неї в хаті так чисто, гарно так: діти вмиті, чисто одягнені, обід зварений.

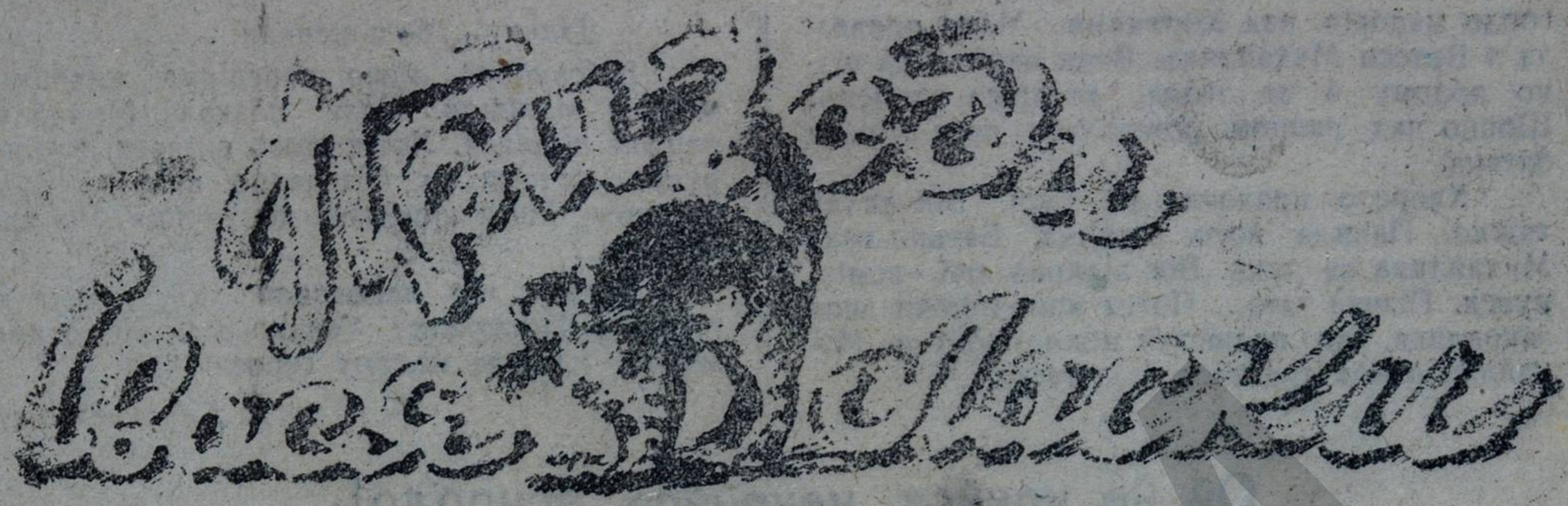
— Як ви встигаєте все поробити? — Питаю я в Одарки.

А вона каже:

— Як же мені не встигнути! У мене служить аж десять робітників. Вони мене слухають; що не скажу — зроблять, одне одному помагають!...

— Які ж то у вас робітники?

— А ось вони! — засміялась Одарка і поклала на стіл своїх десять пальців.

(ПРОДОВЖЕННЯ)

На сонечку білий кіт
виліз грітись, аж на пліт:
підбгав хвіст, прижмурив очі,
тихесенько щось воркоче,
і не дума й не гада
відкіль жде його біда.
Івась був уже у школі,
розбив каламар Миколі,
суконку подер Марусі,
зірвав хусточку Ганусі,
вийшов на двір: білий кіт,
ген гріється у воріт.
Гей ти, коте, коте Марку,
зроблю зараз, як це в шпарку
в цирку бачив я. Там кіт
ходить у чепці, як тітка,
а хвостом, неначе, щітка,
обмітає пил з чобіт.
Тут вхопив кота він в руку
і потяг старого мруку
в клясу. Став на лаві. Зирк...
Школярі, зроблю вам цирк..
Насадив котові шапку,
дав олівець, як кия, в лапку
й наче справжній баколав
повів кота поміж лав.
Коту збридла вся ця штука,
та й за що такая мука?
Він розсердивсь, кричить: „Няв"
Пусти, каже, з пересердя,
бо вкушу без милосердя.
Я тобі не для забав.
Та й всадив свої всі зуби
К Івасикові губи,
уоготочки у лице.
Заревів Івасик з болю.
Так покарав кіт сваволю,
та й побіг собі в сельце.
Прийшов вчитель вмив Івана,
біля носа нігтів знак,
спухли губоньки як ивочка,
не помогла й примочка,
терпить Івась—неборак.
Вам не раджу, любі діти,
як Івасик наш, робити,
бо кінчається це зле,
не дарує кіт вам кпинки,
а за всі ваші учинки,
і кусає і дере.

м. Матіїв. *Ф. Сахарський*

ЛІТАК

Дайте ножика й патичка
Бо я славний майстер шпичка!
На всі руки я мастак,
Хто там каже, що не так?
Дармувати я не буду
Як кругом працюють люди!
В мене думка ось така:
Вмить збудую літака
На тину сорока сіла.
Глянув, ось вже маю крила
Та й причеплю ще й хвоста,
А все інше річ проста.
Будував і так, і сяк!
Ну й скажіть, чи ж не літак?
Ось заводжу вже мотори,
І лечу, лечу в простори.
Вже минаю рідну хату,
Прощавайте мамо й тату!
Позір хлопці! — друзі з лугу
Я лечу вже: гу—гу—гу—гу,!
Раптом вниз стрілою лину!
Мотор стих. Рятуйте... гину!...
І ви думали я впав?
Ні, я так пожартував.

В Заяць.

Баба—Яга та сирітка Орися

(*Уложіть казочку до цих образків*)

СТРУМОЧОК

Чи приходилось вам бачити струмочок? Чи приглядались ви, як прозора, мов кришталь вода біжить все вперед, а своїм дзюрчанням нагадує нам якесь таємниче шепотіння-спів. Ось перед нами струмочок. Сядьмо коло нього і послухаєм, про що він шепотить.

Маленькими хвилями пробігає вода. Весело біжать вони, переганяючи одна одну, то підкидаючись, то бавлячись тим папером, що ми кинули, гонячи його кудись в невідому далечінь.

— Гей, хвилі малесенькі, хвилі прозорі, скажіть нам, де ви взялися, куди так прудко поспішаєте? Чому вам так спішно, що штовхаючись ви хочете випередити одна другу.

— „О! зашепотіли хвилі“, — нас багато, дуже багато: там в тій горі нас стільки, що й полічити трудно, всі ми бажаємо вийти на світ Божий, а брама наша, як бачите, вузенька, через те ми так і гонимо одна одну, так як школярі, що вибігаючи зі школи не протовпляться в дверях“.

— Де ж ви до цього часу були, та що робили? Десь певно спали в тій горі, аж поки дощик пе підмив оту гору і дав вам можливість побачити світло денне.

— „Ні, ні-ні, — шепотіли весело хвилі, й кожна з них хотіла якнайшвидше розказати свою історію, але розбурхані, жартівливі хвилі бігли далі й зрозуміти їх було трудно. Сядьмо ближче до струмочка, наберім в пригорсть чистої, холодної води, та пропускаючи поміж пучками краплиночку за краплиночкою послухаймо їх кожну зокрема. Які чудові, дивні оповідання розкажуть вони нам!

— „Ми, — промовили дві краплиночки, — минулої зими були легенькими зірочками-сніжинками й лежали на горі, виблискуючи різнобарвними кольорами на сонці, аж поки на провесні сонечко не розтопило нас“. „Ми були градом, — тихенько і винувато сказали другі, — але падаючи в збіжжя зробили людям кривду.

— „Ми були ранньою росою, що поїла квітки, — загомоніли дві нові краплинки. —

Ми носили човен по річці; — а ми корабель по морю; — ми напоїли вмираючого від спраги й врятували йому життя; — ми крутили колесо в млині; — ми були солодким соком вишні; — а ми смачною наливкою; ми — лікарством; — ми — ядом; ми моло-

ком;... говорили напівспіваючи одна за другою прозорі краплинки, сливаючи, наче перли, з наших рук.

— Дивіться! ось, кілька останніх краплинок повисло на моїх руках: — „я була колись людською сльозою, тихо прошепотіла одна; я — краплинкою поту, промовила друга, падаючи на землю; а я навіть була в твойому серці теплою краплинкою крови, а потім, як ти дихнув, я вилетіла парою й піднялась високо, високо до хмар".

— Це ж неймовірні речі оповідають нам твої хвилі, струмочку! Чи ж можна вірити в ці дивні байки?

— „Так, так, так! — забренів струмочок. Бачите, кожна краплинка побувавши дощем або снігом, градом або росою, просочується в землицю, щоб працювати там щосили. Вони збираються в струмочки, риють в землі, як шахтярі, казкові підземні ходи та переходи. Певне не раз оповідала, вам, мої любі, старенька бабуся казки про підземних духів та гномиків, які ніби то живуть під землю та бережуть сховані скарби, працюючи над ними день і ніч. Отож знайте, що ті гномики та духи то маленькі краплинки моєї води," — сказав тихо струмочок.

— „Ми вам здаємось маленькими, слабенькими, але ви напевно чули, що крапля по краплі пробиває найтвердіший камінь, кожна краплина, пливучи між кам'яними скелями, несе зі собою, маленькі частинки різних кам'яних порід, а з'єднавши їх до купи, витворює чудові блискучі, гарні кришталі. Так само заносимо ми кусники залізної руди, іноді добираємось ми в горах до гарної просторої печери. Колись давно-давною печеру зробили теж ми. Вся вона була тоді наповнена сіллю, але незлічима сила таких краплинок, як ми, випили ту сіль і винесли з печери геть в інше місце, багато тих краплинок разом з сіллю, попало в море, якже привільно нам, як би ви знали, працювати в таких печерах. В них будуємо ми різні, фантастичних форм, стіни, казкові залі, яких не можуть створити ані людський розум, ані руки".

В цю хвилину налетіла нова хвиля, яка почала оповідати про те, як вона разом з іншими сестричками - краплинками підмивала вперто одну велику гору, яка потім завалилась, а частина її засипала ціле село з людьми та худобою.

— „Годі!" — зашумів струмочок. Він бачив по наших обличчях, що нам неприємно слухати про подібну руйнацьку працю води. Він погнав цю злу хвилю далі, а до вух наших ще довго доносився злий її регіт.

— „Ви не звертайте уваги на цю свавільну балаканину — зашепотів струмочок. Мої краплини заносять вапно в море, де на нього чекають різні морські тваринки: поліпи, морські зірки, слимаки та інші звірятка, яким потрібно будувати для себе криївки та міцні корали, а останнім потрібно багато вапна, бо з них творяться цілі острови в морі" — загомоніли деякі хвилі.

— „А ми несемо також повітря в маленьких непомітних бульках — забреніли нові хвилі, — повітря, без якого не могли б віддихати в воді ані риби, ані різні водні тваринки. — Ми несемо їжу рослинам; ми — ліс; ми — залізо; — ми — фосфор, а ми

багато різної соли, яка потрібна тваринам, рослинам і навіть, вам, людям. Багато з вас приходить до нась лікуватись і ви радієте, коли знайдете в складниках наших сірку, залізо, або який інших мінерал , що помагає вам в хворобах. Тоді ви звете нас мінеральними джерелами, пильнуєте, нас, а місця ті звете лічничими (курортами)".

— „Ми ніколи не маємо спочинку—забреніли всі краплинки разом; ми працьовитіші за мурашок. Напрацювавшись вволю в хмарах, напоївши землю, рослинки, звірят та людей, ми поспішаємо в струмочки, а далі в ріки, а там і в безкрає море. Коли ж пригріє ясне сонечко, ми піднімемось вгору парою і зробимось хмарами, так без кінця. Ми працюємо без утоми і завжди нам весело. Ми дякуємо Милосердному за те, що призначив нас на таку корисну, для цілої вселенної, працю.

— „Боже, Великий, Єдиний, — подумали ми, — скільки Ти доброго робиш однією тільки малесенькою краплинкою! Скільки життя і діяльности в Твоїм світі! Пошли ж і нам, Боже, щоб і ми прожили в світі не без користі, щоб і нам не було соромно подивитись гідно своїми очима в чисту, прозору воду струмочка і сказати сміливо, що наша праця, до якої ти нас покликав, не менше буде корисна, як працьовитої маленької краплиночки води.

П. З—ЕНКО.

ДЯТЕЛ

Зима... В пустому лісі навкруги мертва тиша, інколи можна почути поодинокий свист синиці і знову тиша. Аж ось почувся ген-ген, десь далеко, стук і став повторюватись з перервою то в одному, то в другому місці... Може хто в лісі рубає дерево?... Але стук неподібний до звуку сокири... Отже, як хочете дізнатись, хто так несподівано порушив тишу, прикличте його до себе, бо шукати по лісі його було б надаремне.

Візміть суху палічку, станьте біля дерева і стукайте по ньому злегка, якби наслідували стук, що вам почувся здалека. Зробіть перерву і знову робіть те саме. Незабаром ви почуєте гучний голос якогось птаха; далекий стук припинився, голос повториться ще раз, і ви побачите на недалекому дереві звичайного дятла. Заховайтесь за дерево і придивляйтесь йому, що дятел буде робити, бо він зараз же і приступить до праці. Він перелетить з гілки на гілку, потім сяде низько на стовбурі якогонебудь дерева і почне повзати по гвинтовій лінії та довбати дзьобом кору. Гострими кігтями він може триматись і повзати по сторчовому стовбурі, підпираючись недовгим але товстим і міцним хвостом. Стукне раз, другий і прислухається до звуку: по тону звуку він вже пізнає, чи під корою пусте місце, чи є личинка короїда. А тоді він починає старанно працювати гострим дзьобом, аж поки не достане здобич, в чому допомагає йому довгий, на кінці твердий та гострий, як голка, язик. Тоді язик він всовує у щілини між кору або в ходи короїда; може пробити ним навіть хітинову оболонку жука і витягнути його з-під кори. Можна довго з цікавістю, навіть, залюбки стежити за його швидкими рухами на дереві, коли він перебігає з одного боку стовбура на другий, підлазить під горизонтальну гілку починає бити дзьобом, та уважно прислухуватися до звуку.

Як бачимо, дятел ніколи не покидає нашого лісу, не шукає на зиму теплих країн, бо ввесь час, і влітку, і зимою, має чим живитись в лісі, а часом і в садах та парках. Підчас зими він вибирає для себе дерево, в якому видовбує глибоке дупло для гнізда, де йому тепло і затишно.

Навесні самичка кладе від трьох до восьми білих яєчок, і батьки на зміну з почуттям повного задоволення вигрівають їх своїм тілом, чекаючи народження маленьких.

За систематикою дятли належать до птахів лазячих. Вони пристосувалися до життя на дереві. Короткі ноги їх мають одну характерну особливість: два пальці направлені вперед і два назад. На гострих кінцях передніх пальців дятель висить на прямовисному стовбурі; два задніх пальці разом з хвостом є опорою для тіла. Дятли—це досить численна група птахів, які відрізняються між собою величиною і оперенням: є дятли чорні, зелені, великі і малі, а найбільше є строкатих. Найчастіше в наших лісах ми бачимо великого строкатого дятла.

І. КУЛІШ

ТВОРЧІСТЬ НАШИХ ЧИТАЧІВ

На самоті

На самоті дивлюсь в віконце,—
Ніхто не йде поговорить...
Пожовклий лист в промінних сонця
Червоним золотом горить ..
Чи то я сам на білім світі?..
А може прийде хто?... та ні...
Проходять хмарки по блакиті,
Неначе думки восени.
Ясне проміння сіє плями
Попід кущами по землі,
А ген далеко над полями
В вирій несуться журавлі...
Вирій — щасливая принада:
Поля зелені, та луги...
Дивлюсь їм вслід... а листя пада,
І тиша мертва навкруги...

Рівне *Іван Куліш.*

Журавлі відлітають

Голубе осіннє небо
Простяглося навкруг без краю,
Кругом листя пожовтіло
І у лісі, і у гаю.
Блакить неба лазуровий
Так синіє наче море
Ліс шумить таємно, тихо,
Мов з собою щось говорить.

Де не глянь кругом синіє
Та блакитна синя даль,
Журавлі вже відлітають
І за ними чогось жаль.

с. Шубків. *Федір Фелонюк*

Нащо бузьків вислала природа

Нащо бузьків вислала природа?
Вже нема їх сьогодні в селі.
Вчора бачив — знялись за городом
і полинули в синій імлі.
Відлітаючи щось клекотали,
Мов прощались зі мною вони!
До побачення, друзі криляті'
До весни... До весни... До весни...

Ф. Сахарський.

КОРОТКО ПРО ВСЕ

БЕЗЗВУЧНІ ЗВУКИ

Є люди, що цілком не чують таких верескливих звуків, як от цвірінькання цвіркуна або піску кажана. Не думайте, що ці люди глухі — ні, їхні слухові органи не мають хиб, і все таки вони не чують дуже високих тонів.

Взагалі наше вухо відчуває не всі звуки, що виникають навколо нас. Коли тіло вправляє на секунду менше ніж 16 коливань, то ми звука не чуємо. Коли тіло коливається більше як 40.000 разів на секунду, ми знову таки звука не чуємо. Найвищий тон, що його вчувають різні особи, буває неоднаковий; через те, одні особи добре чують пронизливий високий тон, інші, навпаки, такого тону зовсім не відчувають, наче його зовсім немає. Деякі комахи, наприклад, цвіркун, подають звуки, що їхній тон відповідає 40.000 коливань за секунду. Одні вчувають ці тони, інші — ні. Такі нечутливі до високих тонів люди тішаться повною тишею там, де інші чують цілий хаос пронизливих звуків.

Піск кажана цілою октавою нижчий від пронизливого співу комах, тобто коливання повітря при цьому вдвоє повільніше. Однак бувають і такі люди, що мають іще нижчу границю вчування тонів; для таких людей кажани цілком німі істоти.

Повне затемнення місяця

В ранніх годинах 26 серпня, у середу, було затемнення місяця, яке можна було оглядати в Німеччині: місяць увійшов, о 4-ій годині за літнім часом, в тінь землі і залишив її о 7. 35 Цілковите затемнення почалося о годині п'ятій і скінчилося о 6. 35.

Запитаєте, мабуть, як відбувається затемнення місяця. Дорога землі і місяця не лежить на одній площі, лише перетинається під малим кутом, пункти перетинання називаються вузлами: Коли місяць входить на один з тих вузлів, то сонце, земля і місяць лежать на простій лінії. Ми маємо тоді або повню, або новик. При повні може бути лише затемнення місяця, а при новику лише затемнення сонця; буває це тоді, коли власне ці три названі плянети стоять на простій або приблизно простій лінії.

Місяць віддалений, середньо, від землі на 3.500 клм. При затемненю місяця кидає земля тінь на свого товариша місяця і має при віддалі від місяця ще ширину приблизно 10.000 клм. то є кругло 2 і $^{2}/_{3}$ разів більшу від проміру місяця. Цілковите затемнення місяця може наступити й тоді, коли віддаль місяця від вузла досягає $^{1}/_{4}$ степеня.

Хто хоче слідкувати за затемненням, мусить, звернути увагу, коли будуть затінюватись поодинокі перстені гір. Звичайно до того треба знати поверхню місяця. Отже перед тим треба простудіювати добру карту місяця і вишукати замітніші гори місяця, то є гори: Коперніка, Тихо, Кеплєра, Арістарха і т. д. аж до темних гір Плятона. Забарвлення місяця показує різні відтіні, від сірого до бронзового, червоного і фіолєтового.

Слідуюче, цілковите, затемнення місяця відбудеться щойно 19 грудня 1945 року. Радимо нашим читачам в цей день перепровадити цікаву обсерващію затемнення місяця, напевно будете мати багато втіхи з небесного видовища.

Культурні наслідки перемог Японії

50.000 писарських знаків зменшено на 1.200

Перемоги світово - історичного розміру викликали завжди великі культурні переміни. Японський уряд постановив створити тепер мовну комісію при міністерстві освіти, яка має зайнятися введенням японської мови в цілій Східній Азії. Не мається на увазі усунути місцеві мови, лише іде про те, щоб створити для місцевого населення засіб для порозуміння з японцями й іншими народами цього величезного простору. Для того видається найперш 5 підручників для місцевого населення в мовах: анамітській, бірманській, китайській, маляйській і тапальог, якою говорять на Філіпінах. Японці знають, що введення нової мови вимагає довгого часу, і тому залишають наразі англійську і голяндську мову для дальшого вжитку поміж східно-азійськими народами до часу, поки не прийметься загально японська мова. Остаточна мета — усунути чужі західні мови.

Для полегшення цієї переміни переведено в останніх місяцях цілий ряд реформ. Японська мова зараховується до урало - алтайських мов, вона щоправда не є це цілковито певне її етимологічне споріднення з тією групою мов. З китайською мовою не має японська мова, не зважаючи на багато перейнятих слів, жодного споріднення. Під впливом китайської літератури просякнуло до японської мови в 3 столітті по Хр. багато китайських слів так, що сьогодні поруч з властивою чистою японською мовою існує ще багато т. зв. сініко - японських говорів. Всі вислови з ділянки політики, техніки, адміністрації і взагалі науки є майже без винятку сініко - японські.

Мова літературна і народна різняться досить сильно будовою речень і добором слів; так само існує велика різниця між старо-японською і модерною японською мовою. Рівнож і говори мають між собою мало спільного. Щоб поширити японську мову в Східній Азії, зменшено в першу чергу число писарських знаків з 50.000 на 1.200. чим рівночасно покінчено довголітній спір між вченими. Це упрощення торкається також обмеження писарських знаків „сіно“ і урегульовання напрямку письма. Дотепер писалося в японський мові на зміну зліва на право і справа на ліво. На будуче будеться писати лише зліва на право, щодо деякої міри зрівняє японський спосіб писання з европейським.

Чи знаєш що...

...на протязі останніх 100 літ повстало на морі 52 вульканічні острови. 19 з них знов потонули, а 10 з них заселили люди.

* * *

...щоб витворити один фунт меду, мусять бджоли збирати потрібний солод з приблизно 62 мілионів квіток і перелетіти з вулика і назад коло 3,5 мілионів разів.

* * *

...найшвидше росте бамбусова тростина. В Індіях знайдено рід бамбусу, що виростає за один лише місяць до величезної висоти, 22 метри.

На допомогу юним ТЕХНИКОВІ

САЖА В ТЕХНІЦІ

Назагал вважається, що сажа є непотрібний відпадок, який шкодить здоров'ю людини та годиться тільки на те, щоб її викидати на смітник.

В дійсности сажа в технічному промислі є важливою сировиною, заступити яку іншим виробом такої якості і властивості покищо не знайдено. Сажу вже вживали в стародавніх віках Хіняни для виробу своєї знаменитої туші та барви. Свою туш і барву вони виробляли з так зв. „лямпової туші", тої звичайної сажи, що осідає в лямповому шклі, коли лямпа чадить. Сажу цю добувають простим способом, спалюючи будьяку горючу течу чи органічну речовину, або газ, що дає багато диму та чаду який осідає, як сажа на металевій дошці над вогнем; з дошки осівшу сажу потім зішкрябують.

І нині лямпову сажу вживається для багатьох виробів: туші, різних чорних атраментів, друкарської барви, літографської барви, як пігменту, до різних лаків та емалі, для перебивного паперу, грамофонних плит, різних кремів на взуття, чорних барв для малювання і. т. д. Взагалі всюди там, де має бути чорна, непрозора барва.

Але найбільше вживається сажа в гумовому й автомобільовому промислі для виробу гумових пневматичних шин; домішкою до гуми сажі збільшується тривалість пневматичних шин та їх відпорність проти шкідливого впливу сонячного проміння, повітря й вогкости. Практикою вставновлено, що пневматичні автомобільові шини без додання сажі видержують їзду до 8.000 клм., тоді, як з домішкою сажі видержують без особливого пошкодження до 30.000клм.

Є декілька способів вироблення сажі. Раніш виробляли її так, що під двома залізними валами, охолоджуваними водою, які проти себе оберталися, спалювали горючі речовини, що давали багато чаду і диму; вали покривалися сажою, яку з них збирали. В Німеччині виробляли сажу т. зв. „Kienruss" (смоляна сажа). Спалюючи в залізних коморах на малому вогні тріски-кору смолистого дерева, рештки дьогтю, кам'яного вугілля і т.д., добуваючи тим способом до 60% сажі. Це все булат. зв. „лампова сажа".

Нині вживається для виробу сажі також хемічних способів, розкладаючи у безповітряних коморах природні гази. Сажа чи „термакс", одержана в такий спосіб, зветься інактивною, на розділ від сажі „лямпової"— активної. Ацетиленову сажу добувається вибухом ацетиленового газу при малому доступі повітря. Цей спосіб часто уживається в Европі. В Німеччині таку сажу виробляють без вибуху, нагріваючи ацетиленовий газ електричним струмом під тиском без приступу повітря; для виробу такої сажі вживається відпадків карбіту.

З кафрового олію, який є відпадком олійних креозотів вироблюється „лампова сажа" тим способом, що газ з нього спалюється у печі; виложеній противогневою цеглою; сажа змішується з водяною парою, яка при тому теж випалюється в невеликій кількості і спливає густою чорною масою у стіжкуваті збиральники; сажа осаджується на дно таких збиральників—там вона висушується, а потім розмелюється в дрібний порошок.

Є й інші способи виробу сажі для технічного промислу. Для технічних виробів всякого роду вживається більше сажі інактивної, як більш досконало виробленої і однородної. Лише в гумовому промислі для виробу пневматичних автомобільових шин уживається сажі активної, лямпової, яка поліпшує якість пневматичних шин, тоді як сажа інактивна такого вчинку не дає.

З цього короткого перегляду бачимо, що сажа має велику промислову цінність, а для її виробу вживається горючих безцінних відпадків, які без того не були б ні до чого вжиті.

Ігри та розваги

Чародійні таблички

Задумайте якебудь число, не більше, як 31. Пропонуємо вам розшукати це задумане число на поданих тут табличках:

8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 15, 24,25, 26,27,28, 29 30, 31.	1, 3, 5, 9, 11, 13 15, 17, 19, 21, 23, 25 27, 29, 31.
16, 17, 18, 19, 20, 21 22, 23, 24, 25, 26, 27 28, 29, 30, 31.	2, 3, 6, 7, 10, 11, 14, 15 18, 19, 22, 23, 26, 27 30, 31.
4, 5, 6, 7, 12, 13, 14 15,20,21,22,23,28,29 30, 31.	

І число це без помилки можна відгадати. Робиться це так:

Той, що задумує відбирає всі ті таблички, на яких знаходиться задумане числе і передає вам. Ви ці таблички відбираєте і зложивши всі перші числа, на відібраних табличках, говорите число задумане вашим товаришем без помилки.

Наприклад: Хтось задумав число 21. Ви дивитесь на перші числа і складаєте перші числа вибраних табличок 1+16+4=21., або задумане число 30. Вибираємо таблички, де є 30 і складаємо перші числа відібраних табличок 8+16+2+4=30.

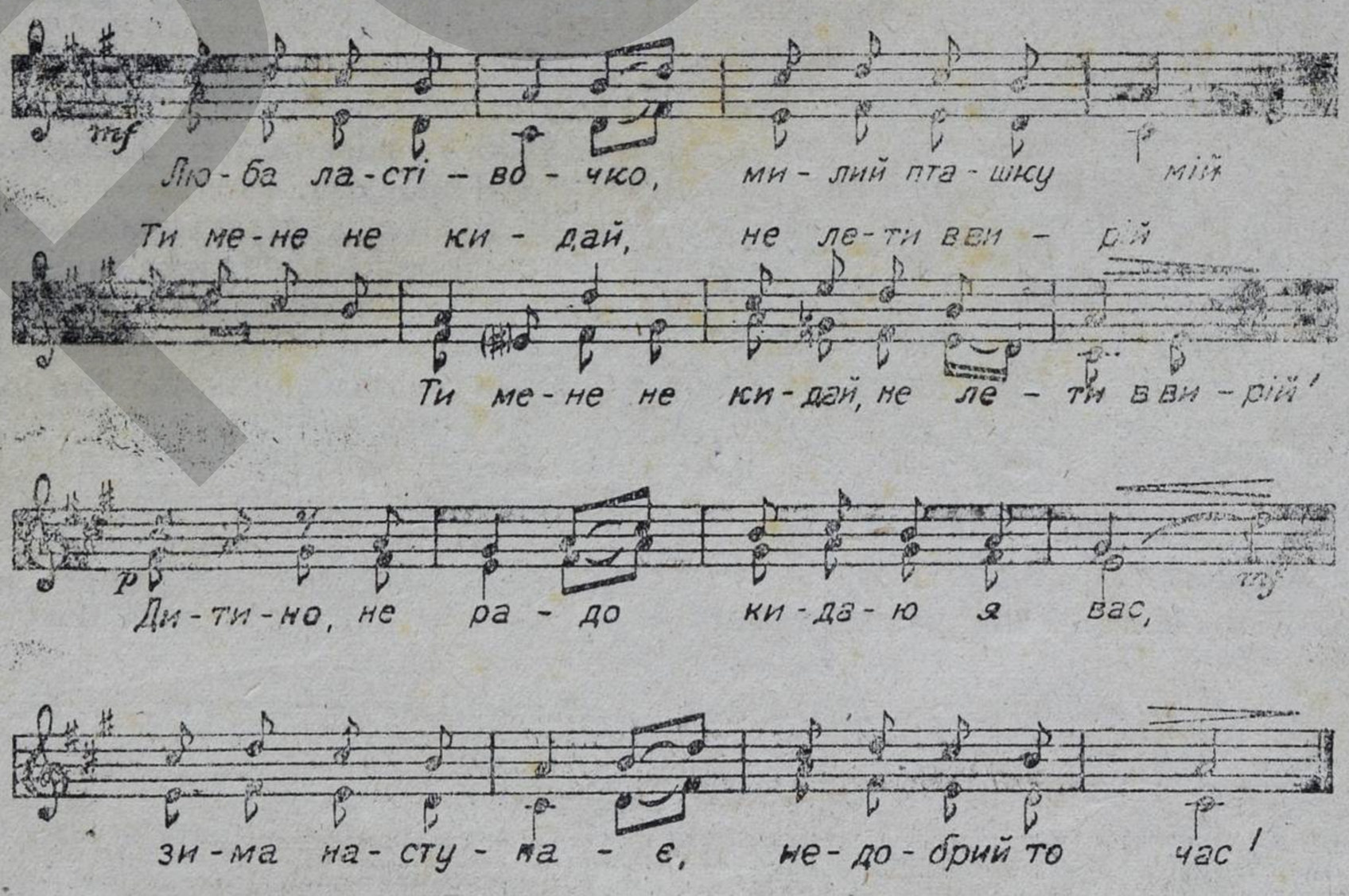
Попробуйте виписати на картках подані тут таблички з числами і пропонуйте вашим товаришам задумати число і вам напевно вдасться його відгадати.

РЕБУС № 1

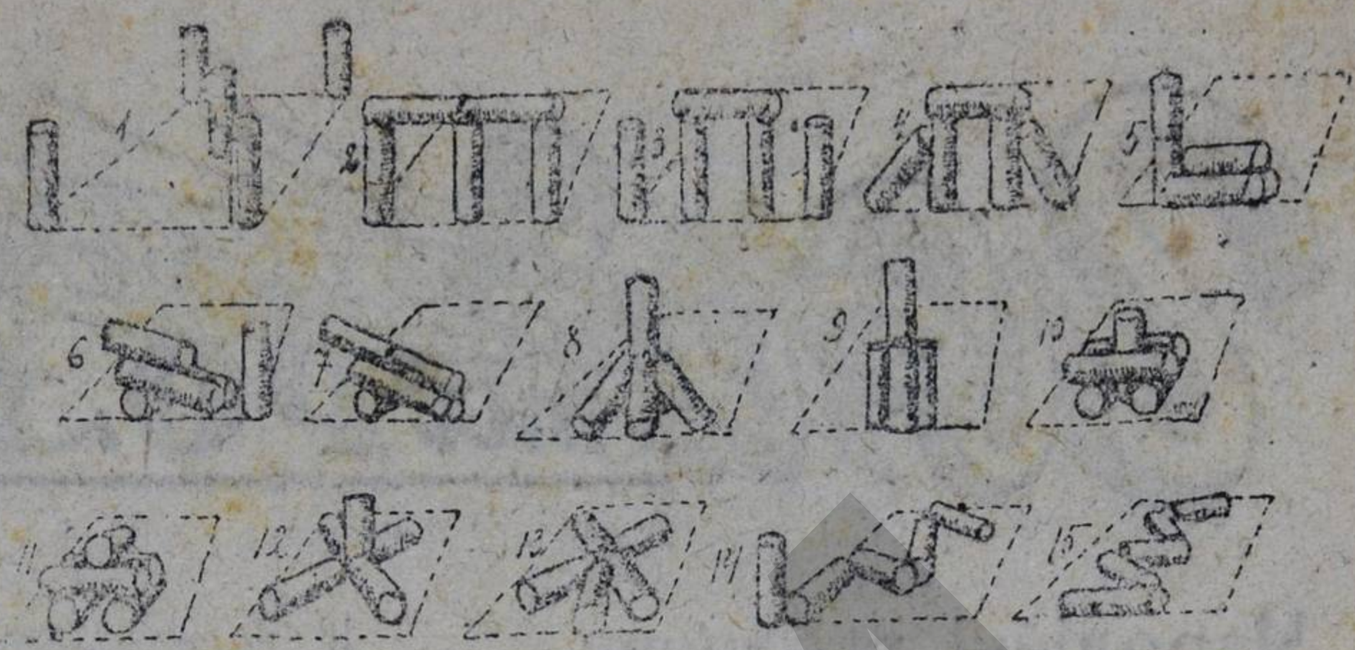
Гармонізація Ф. Колесси.

Люба ластівочко!

СКРАКЛІ

У вересневому числі „Орленя“ було подано цікаву гру в скраклі (городки). Для кращого зрозуміння гри подаємо в жовтневому числі „Орленя рисунок, фігур в тому порядку, як вони були зазначені у вересневому числі.

ПЕРЕТВОРЕННЯ СІРНИКІВ.

(ФОКУС)

Зараз я покажу перетворення сірників на шовкову хусточку. Чи не має в когонебудь пачечки сірників? А в тім, сірники в мене є, як бачите, це звичайна пачечка повна сірників. Кладу її на стіл, ось так, щоб усім видно було.

Тепер виймаю з кишені шовкову хусточку, махаю нею і зараз же ця хусточка опиниться в сірниковій пачечці на місці сірників. Ну, раз...! Я описую коло в повітр рукою... Два! Три! В руці хусточки вже нема. А гляньмо в пачечку. Ну, от бачите, хусточка вже тут.

ПОЯСНЕННЯ.

Для цього фокусу треба мати заздалегідь приготовлену сірникову пачечку і дві зовсім однакові кольорові хусточки (наприклад червоні) підготовте перше пачечку: вийміть з неї ящичок і на його відворотній стороні приклейте сірники в один ряд. Тепер сховайте в порожній ящичок одну з хусточок.

Якщо ви відкриєте пачечку з одного боку, то здаватиметься, що вона наповнена сірниками; а якщо з іншого, то глядачі побачать шовкову хусточку.

Пачечку відкривайте не зовсім, аби тільки видно було сірники. Потім покладіть пачечку на стіл перевернувши її так, щоб хусточка була зверху. Після цього дістаньте з кишені другу хусточку і затисніть її в руці так, щоб глядачі бачили. Описавши рукою коло в повітрі, непомітно киньте хусточку кудись за стілець, за ширму тощо. Після того відкривайте пачечку і виймайте з неї хусточку.

ВІЗИТІВКИ

Подав Богданко Січовий, с. Ст. Тараж.

Оля Рен	Каін Аур
Який часопис передплачує ця добродійка?	Де живе цей добродій?

РЕБУС № 2

Історичний календар

ЖОВТЕНЬ

1. 1655 — перемога Б. Хмельницького під Городком.
6. 1918 — відкриття українських університетів у Києві та Кам'янці-Подільському.
8. 1596 — Оголошения Церковної Унії в Бересті.
10. 1648 — облога Львова Богданом Хмельницьким.
12. 1624 — напад козаків на Цargород.
13. 1866 — помер український письменник Петро Артимовський-Гулак.
27. 1662 — Чуднівська умова; Юрій Хмельницький переходить під зверхність Польщі.

Виходить один раз на місяць. ЦІНА ОДНОГО НОМЕРА 4 крб.

Українське Видавництво „Волинь“ в Рівному. Друкується в Окружній Друкарні. Дир. В-ва ІВАН ТИКТОР. Головний редактор П. ЗІНЧЕНКО. Головний редактор приймає інтересантів від 11-12.

Адреса редакції і адміністрації: РІВНЕ. вул. Німецька 89.

РКМ кн. 23133/10
12797